

ใครที่ไม่รู้จักต้นลาน.....อ่านเรื่องของต้นลาน

นำเสนอเมื่อ : 26 ก.ย. 2552

เรื่องของท่าน

ลานหรือไม้อาน เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวที่อยู่ในตระกูลปาล์ม เป็นพันธุ์ไม้ดึกดำบรรพ์ ที่ไม่ขึ้นแพร่หลายนัก มีถิ่นกำเนิดในอเมริกาและแถบเมดิเตอร์เรเนียน ส่วนใหญ่จะชอบขึ้นอยู่ในที่มีอากาศชื้นเย็น มีฝนตกมาก ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดีที่สุดในดินที่มีความชื้นสูง ดินมีการระบายน้ำได้ดี ไม่ชอบน้ำขัง ต้นลานมีความคงทนต่อภัยธรรมชาติเป็นอย่างดี ต้นเล็กถึงแก่จะถูกไฟไหม้ก็จะงอกขึ้นได้อีกในโอกาสต่อไป เพราะรากของต้นลาน ผั่งลงในดินลึกมาก ต้นลานที่พบในประเทศไทยมี 3 ชนิดคือ

Corypha lecomtei

1. **Corypha lecomtei** มีชื่อสามัญเรียกว่า ลานป่า Lan pa ในธรรมชาติพบในประเทศไทย แต่ไม่ใหญ่เท่าชนิดที่ 3 ในเวียดนามและไทยนิยมนำมาใช้เขียนหรือจารึกอักษร ลานชนิดนี้พบมากที่บ้านทับลาน บ้านขุนศรี บ้านวังมิด ตำบลพราหมณ์ อำเภอนาดูน จังหวัดปราจีนบุรี บ้านท่าอิฐ ตำบลวังม่วง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี บริเวณผานกเค้า อำเภอมวกเค้า จังหวัดขอนแก่น นอกจากนี้ยังพบทั่วไปบริเวณจังหวัดลพบุรี , ตาก , พิษณุโลก , นครปฐม ลานชนิดนี้มีอยู่ในอุทยานแห่งชาติทับลาน จัดว่าเป็นพันธุ์ไม้มงคลของไทย

Corpha utan

2. **Corpha utan** มีชื่อพ้องคือ Corypha elata ชื่อสามัญเรียกว่า ลานพรุ Lan phru หรือ ebang Palm ชอบขึ้นตามแนวชายฝั่งแม่น้ำหรือในพื้นที่ชุ่มน้ำมีการกระจายตั้งแต่จีนจนถึงฟิลิปปินส์ และทางตอนเหนือของออสเตรเลียในประเทศไทยพบมากในแถบภาคใต้เขตอำเภอเขวาสันรินทร์และอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอระโนด จังหวัดสงขลาและตามเส้นทางจากจังหวัดกระบี่ถึงพังงา ลานพรมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากลานชนิดอื่น คือ ลำต้นสูงคล้ายต้นตาลขึ้นอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากตามที่ราบท้องทุ่ง แม่น้ำที่นำท่วมขัง

3. **Corepha umbraculifera** เป็นปาล์มที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก มีชื่อสามัญว่า ลานวัดหรือลานหมื่นเกิดเถิง หรือ Fan palm, Lontar palm, Talipot palm ลานชนิดนี้มีถิ่นกำเนิดในศรีลังกาและอินเดีย จนเป็นต้นไม้ประจำชาติของศรีลังกา ประเทศไทยไม่พบในธรรมชาติ แต่มีการนำเอามาปลูกในภาคเหนือของประเทศไทย

Corepha umbraculifera

ต้นลานจัดเป็นไม้มียืนต้นขนาดกลาง ลำต้นตรงและแข็ง เนื้อไม้เป็นเส้นใย ไม่มีก้าง มีแต่ก้านออกรอบลำต้นเป็นชั้น ๆ มีหนามเป็นพื่นเหลี่ยม ๆ อยู่สองข้างริมขอบก้านใบ ใบยาวประมาณ 2-3 เมตร ใบใหญ่ มีลักษณะเป็นรูปพัด กอนข้างกลมคล้ายใบตาล บางทีเรียกปาล์มพัด ความยาวของใบ 3-4 เมตร ความกว้างที่แผ่ออกไปประมาณ 4.5-6 เมตร ถือเป็นพันธุ์ไม้ที่มีใบใหญ่ที่สุดในโลก เป็นไม้ที่โตตามธรรมชาติ วงจรชีวิต ของต้นลานค่อนข้างพิเศษกว่าไม้ตระกูลอื่น ๆ คือเมื่อต้นแก่ถึงแก่ตาย 20-80 ปี ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายนจะออกดอก และผลนั้นหมายถึงชีวิตช่วงสุดท้ายของต้นลานสิ้นสุดแล้ว

ต้นลานจะออกดอกเป็นช่อใหญ่คล้ายรูปปารามิต ตรงส่วนยอดของลำต้น ช่อดอกหนึ่งจะมีดอกเป็นจำนวนล้าน ๆ ดอก สีเหลืองอ่อน มีกลิ่นหอม นับตั้งแต่เริ่มออกช่อดอกและบานกลายเป็น ผลกินเวลาประมาณ 1 ปีขึ้นไป ผลมีลักษณะกลมรี สีเขียว ผลหนึ่งมีเมล็ดเดียว เมล็ดกลมสีดำ เนื้อในคล้ายลูกชิต หรือลูกจาก รับประทานได้ เมื่อผลแก่ร่วงหล่นลงสู่พื้นดินจะงอกเป็นต้นลานเล็ก ๆ มากมาย เนื่องจากลานมีลำต้นเดี่ยว ไม่มีหน่อ ดังนั้นเมล็ดจากผลเท่านั้นเท่านั้นที่จะทำหน้าที่สืบพันธุ์ได้ สามารถใช้เพาะขยายพันธุ์ และการเจริญเติบโตของต้นลานเป็นไปอย่างช้ามาก ส่วนการขยายปลูกกลาไม้อาน หาก มีการกระทบกระเทือนทางราก กลาไม้อานจะไม่รอดตาย ประโยชน์ของต้นลาน

ลานถือได้ว่าเป็นไม้เศรษฐกิจประเภทหนึ่งของไทย โดยอาศัยผลผลิตที่ได้จากต้นลาน นำมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิต ทั้งด้านอุปโภคและบริโภค นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน, ส่วนต่าง ๆ ของต้นลานที่นำมาใช้ประโยชน์ได้แก่

1. **ยอดลานอ่อน (ใบลานอ่อน)** เป็นที่จารึก หนังสือพระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา โดยการใช้เหล็กแหลมจารลงในใบลานแล้วใช้ยางรักทา เอาทรายลบบางรักจะแทรกในตัวหนังสือที่จารเป็นเส้นดำ หรือจะใช้เขม่าไฟแทนก็ได้ เรียกหนังสือใบลานเหล่านี้ว่า "คัมภีร์ใบลาน" นอกจากนี้ ยังนิยมนำมาพิมพ์เป็นการ์ด นามบัตร ที่คั่นหนังสือต่าง ๆ ใช้จักสานทำผลิตภัณฑ์ของใช้ อาทิ เช่น หูมวก กอบ พัด กระเป๋ เลือ ภาชนะในครัวเรือน เครื่องประดับตกแต่งบ้าน เช่น โมบายรูปสัตว์ ปลาตะเพียน ฯลฯ ส่วนภาคใต้นิยมยอดลานพรม มาจักเป็นใบ สางออกเป็นเส้น ปั่นเป็นเส้นยาวคล้ายด้าย นำไปทอเป็นแผ่น เรียกว่า หงอวนหรือหางอวน ทำเป็นถุงรูปสามเหลี่ยมสำหรับไว้ตุ๋นปลาร้า หงอวน ใช้เป็นถุงจับถุงและเคยสำหรับทุบทุบ สานเป็นถุงใส่เกลือ วอใส่ยาสูบและซองใส่แว่นตา

2. **ใบลานแก่** ใช้มุงหลังคาและทำผนังหรือฝาบ้าน บางแห่งใช้ใบลานเผาไฟเป็นยาดับพิษอักเสบฟกช้ำบวมได้เป็นอย่างดี ซึ่งเรียกทั่วไปว่า "ยามหานิลา"

3. **ก้านใบ** ใช้ทำโครงสร้าง ไม้ซื่อ ไม้แป และผนัง บางแห่งใช้มัดสิ่งของแทนเชือกเหนียวมาก ส่วนกระดูกลาน (ใกล้กับบริเวณหนามแหลม) มีความแข็งแรง และเหนียวมากกว่าส่วนอื่นของก้านใบ ใช้ทำคันทกลดพระพุทธรูป

นอกจากนี้ยังใช้ทำของภาชนะจักสานทั่วไป เช่น ขอบกระด้ง ตะแกรง กระบุง ตะกร้า เป็นต้น

4. **ลำต้น** นำมาตัดเป็นท่อน ๆ สำหรับนั่งเล่นหรือใช้ตกเตียงประดับสวน ทำพื้นเป็นเชื้อเพลิงหุงต้ม

ภาคใต้บางแห่งใช้ทำครกและสาก

5. **ผล** ลูกลานอ่อนนำเนื้อในมารับประทานแบบลูกชิตหรือลูกจาก ส่วนเปลือกรับประทานเป็นยาขับระบายดี

บางแห่งใช้ลูกลานทุบทั้งเปลือก โยนลงน้ำทำให้ปลาวัว แต่ไม่ถึงตาย สะดวกแก่การจับปลา

6. **ราก** ใช้ฝนรับประทานแก้อาการ ขับเหงื่อ แก้ไข้หวัด เป็นต้น